

לביצרון מבית ומחוצ

אפרים ברוידא

הארץ בחימר ובממון, פירושה ויתור על מידה של נוחות ואפילו על מידה של רמת-המחיה; כי עליה זו מחייבת לא רק גיוס הכרחי של אמצעים כבירים מן החוץ, אלא כוונות ממשיות ורוחניות אחרת מבית. וככלות הכול, הלא גם הזנתם והעסקתם של עולי תימן ובבל, הונגריה ורומניה, אינו עיקר-העיקרים; התכלית האמתית הלא היא עירוניים כאזרחים לכל דבר בארץ העבר רית — ולכך אין המאמץ הנעשה עתה, מבחינה חרבותית ומעשית, מספיק כלל. הישוב עשוי תאים תאים, ואף על פי שמצויה ורימה בלתי פוסקת מעולם העולים אל עולם החרושים הוותיקים, הרי הישוב ברובו עדיין לא הוכשר הכשרה נפשית לגדרש ממנו, תגובתם של גושים גושים מן הישוב על ההגבלות שתכנית הצנע מחייבת יש בה כדי להמם כעצבנותה ובשחיתותה. לא כך מקבל עם קשיים הכרחיים הנוגעים למלחמת חייו. סימן שחסר משהו מן הספר.

הרבה העיפות עושה, למעלה מעשור שנים נתון הישוב בחבלי שעת-חירות ומאבק, הספר הלבן של צ'מבארלין-מקדונלד, מלחמת-עולם בי"ת, שואת יהדות אירופה, פולמוסי-הדמים של באוין, מלחמת העצמאות, באו רצופות — ולגבי החלק החלוצי שבישוב, בלי הפוגה וריתות, וכי תימה הוא כי משקמה המדינה, הגיעה שעת התרופפות המתה, שעת פורקן נפשי — וגם שעת פריקת עול — לרבים? אך זה שכרה וזה ענשה של עצמאות — עצמאות בהתהוותה על אחת כמה וכמה: מכיון שאחזה ההיסטוריה בציציות ראשנו והוציאתנו מן היציע — או שמא נאמר, מן המרחף — אל הנירה, שוב אין אנו בני חורין להיפטר ממנה. לא בידנו לבחור ולברור את השעה, איזו לעשייה ואיזו לשהייה, ובאמת הרי לא היתה עדיין כשעה זו לכבוד העול ולחומרת האחריות — שום לשון של הפרזה אינה בגדר האפשר כאן — ואם אין מעשינו מגיעים לגובה השעה, שוב אין לתלות את הקולר בשום רשות וגורם זולתנו, את גיוס הישוב לשם המשימות אשר לפנינו אין לדחות עוד, רישום כוח-האדם נותן בידי הממשלה אפשרויות תיכנון ממש, אם רק תאבה ותהיה מוכנה להשתמש בהן, ועד שלא עמדנו על מקורות היכולת המע-

בשנה שחלפה, שלישית לעצמאות ישראל, רבו מאוד רבו, הישגי המדינה — וגם החמירו, מאוד החמירו, בעיותיה. במידה מרובה, כמובן, מצוקר חינו אינו אלא הצד השני של מטבע ההתקדמות הגדולה. מרבה נכסים מרבה דאגה — גם במדינה נאמר, וככל שתהליכי העליה וההתישבות, על כל שלל הבעיות המסתעפות מצרכי הקליטה הפיתוח, מקיפים את גופה של המדינה, מתחייבים לנו להרגיש בכל עוצם המשימה — ומכאן ארביה, רק משהורחב מעגל ההתישבות — מתוך הלחץ המשולב של צרכי הפיתוח והאסטרטגיה עם צרכי פרנסתם ושיכונם של העולים — הוברר מה רב המחסור בכוח אנושי מדריך להתישבות החדשה, מה גדולים סייגיה של יכולת הקליטה בהתישבות הקיבוצית מבחינת הכוח המושך והגמישות החברתית, ומה מועט לפי שעה הסיכוי, שכוח הייצור של החקלאות ידביק במהרה את צרכי ההזנה של הישוב האץ לגדול ויצר את התהום הפעורה בין יצואה ליבואה של הארץ, משגבר הצורך בהקמת תעשיות חדשות — להגברת תעסוקתה של הארץ ואי-תלותה הכלכלית בהספקת-זרים — נתגלה ביתר חריפות, מה קשה הדבר למשוך הן להשיקע במקום שנצטרפו בו, בהשתלשלות הדברים, שכן עבודה גבוהה, פריון-עבודה נמוך עם דלות ערכו של מטבע-המדינה, גם משבר המטבע הזר והידוק עניבת הקיצוב, שירדו עלינו כביכול במכת-פתאום, לא היה בהם, לאמתו של דבר, כדי להפתיע איש. שעתם הגיעה זה-כבר, ורק רחמנות מיותרת, הגובלת בחולשת-אופי, הרחיקתם מעלינו לשעה, בתוך השאון המפלגתי, וה-סילוף לתיאבון הכרוך בו, מודגשים במתכוון חילוקי השקפות טפלים, ומיטשטשים עיקרי דברים שאין עליהם עוררים: ההכרח הנוקב עד התהום להרבות את תנובת החקלאות, להוריד את הוצאות הייצור עליידי הרמת פריון העבודה, לקיים צנע חמור בתצרוכת, הכרת ההכרח לתוד — והצעקה שאין הכרח לחוד.

משיצא סוף-סוף קיבוץ-הגלויות מגדר מליצה והפך למציאות גדולה, רבת-הבטחה וקודרת כאחת, התחילו רבים שמים אל לבם, כי עלית מאות אלפים, בתנאיה הנתונים והצפויים של

במקצת. בהנהגתה של המדינה, המקנה לציבור סדר מוקדם ומאוחר, סדר עיקר וטפל, במשימו תיו, ראוי שיחזור מרכז הכובד למקומו. תעלה ותתעלה בעיני העם ההליכה מן התפקיד הקל אל התפקיד הכבד. תבוא השליחות המתנדבת, עומסת המשא, ותירש מקומה של הנציגות הממונה בדמיונו ובהכרתו של הנוער. תבוא אורה של חומרה ונקיון כפים ומופת חיי צנע של אמת, כראוי לחומרת השעה, ותטאטא את ההתרברבות וגיפוח הצרכים, את ההבילות להעשיר ואת הזיקה לשוק שחור, מנסינו ודמיונו של הציבור. להסתדרות נועד חלק מכריע במשימה חינוכית כבירה זו. על מפלגת פועלים רצינית ובעלת אחריות ממלכתית כמפלגת פועלי ארץ ישראל לשים עצמה לחישוב שדרה במפעל מעין זה של שינוי ערכים, ואולם בידי הממשלה, ובידיה בלבד, הכוח ללכד ולהדריך את הכוחות האלה, ואחרים עמם, לקראת חזרתם.

עד כאן לא עמדה הממשלה, כפי הנראה, על כל גודל החשיבות שבהסברת דרכה ומעשיה לעם. כביכול אמרה: יבואו מעשי ויעידו בי — ואם מעשי לא יעידה, מה בצע בהסברתם? ואין הדברים כן: אפילו במדינה כתיקנה ובשנים כתיקנה אין גישה זו עומדת בפני הבקורת. דרכי מדינה ושיקוליה בתחומי הכלכלה והמדיניות מסועפים ומורכבים כל־כך בימינו, עד שאין לצפות מן האזרח שאין לו הכשרה מיוחדת לכך כי יבין כל צעד ותקנה של ממשלתו מעצמו, ברוח הקודש כביכול, והרי הדברים קל וחומר במדינה מתקדמת, שצרכיה ושיקוליה סבוכים למעלה מן הרגיל — ואילו אזרחיה רובם ככולם נטולי נסיון מדיני ובגרות מדינית, רבים מהם משוללי כל ידיעה בתחליכי הכלכלה המודרנית, ולא מעטים מהם נמצאים עדיין בראשית השכר לחם האלמנטריות, וגם בראשית צעדיהם לקראת סולידאריות לאומית והכרה ממלכתית.

ולא זו אף זו: אורח־חיי ודרכי התנהגותו ותגובתו של הישוב מוקרנים באלפי צינורות החוצה. רבים מיהודי הגולה, ומיהודי אמריקה ביחוד, שואבים מהם עוז — או דכדוך־נפש, ומובטח לנו שגם נציגי המדינות היושבים בתור כנו, וסופרי העתונות הזרה, דנים אותנו יותר לפי כשלונות מוסריים וארגוניים, כהסתערויות הקהל על החנויות עם הרחבת הקיצוב על הל־בוש והנעל, מאשר לפי הכינוס המוצלח ביותר של „קול האדמה“, בגרותו של עם ניכרת בחיי יום־יום כבשעות התעלות או חירום. כוח המשׁ-

שית והמומחיות הטכנית המצויות בארץ ורתמנו אותן ואת כושר ההתנדבות הכללית לצרכי הארץ ופיתוחה, לצרכי העליה ותרמה — מה כי נשא עינינו אל הזרים? והרי אפילו ההון היהודי שבגולה היה מוצא לו דרכים להשקעה בארץ ולסילוק הקשיים הרבים שבדרכו אילו ראה לפניו חטיבה אנושית שידעה למצות את כל היש והמעש שבדשותה ולארגנו ביעילות מושכלת, רשות תיכנון עתים אין לה אלא לסייע בגילוי מעינות המרץ, המומחיות והיומה האישית, ועתים חובה עליה לכרות להם אפיקים חדשים, להעבירם ממקורם שנוח להם לזרום למקום שטובת המדינה דורשת זרימתם. אך דבר זה לא יתכן בלא אורה כללית של הרמת המתה והרחבת ההתנדבות המיוסדת בידיעה מקיפה ומעמיקה יותר של המצב לאשר רן. ישוב יודע־מצבו קודם לישוב יודע־דרכו. הכשרת הלבבות תנאי קודם היא לכל גיוס אחר. בתפקיד זה של הכשרת הלבבות חייבת המדינה לשתף אחרים, ואת הסתדרות העובדים בראש כולם, אך היומה אותה אין היא רשאית למסור לאיש זולתה. כיצד תחדור הכרת המצב וחומרתו לשכבות האוכלוסיה השונות? לכך חייבת המדינה להקדיש עיון ולימוד שיתאים את ההסברה ליכולת קליטתו של כל חוג וחוג בישוב המנומר. יותר מדי „שטח־הפקר“ יש בישוב, שאין למדינה זו ורוחה היוצרת כל שליטה עליהם. המניח בישוב שטח־הפקר, השׁ-רויים באפולולית של בערות ותלישות ואבדון עצת, שהכרת מצב המדינה ותפקידיה לא תגיע אליהם, כנותנם במתנה להסברתם של מקי ו„חירות“, שקועה בעשייתה, תרה אחרי חמרי גלם ומטבע זר, הסיחה המדינה דעתה מחומר הגלם העיקרי, שעתיד גם להיות המטבע הראשי שלה: האדם־האזרח. זה שנים נמשך תהליך אטי וחשאי, תהליך דיפלאציה של ערכים בתוכנו: עבודה; הגינות שבין אדם לחברו; יושר מסחרי; ברירת אמצעים ביחסים שבין ארגון לארגון. והלא זה „החומר האנושי“ שלנו, הוא, ולא אחר, הוא בסיס שצריה־ערך של המטבע שלנו. הוא יסוד המדינה — יסוד נצחונותיה וכשלונותיה. תיה, אי אפשר להנהגת המדינה להסתפק במפג לגות כצינורות יחידים לחינוך העם.

רפתה המתיחות החלוצית ונשתבש סולם הערכים בתוכנו. אך שחרון העצמאות, שהגדיל כל־כך את ברק הפקידות והנציגות הממשלתית בעיני הנוער והציבור בכללה, כבר התחיל לפוג

בתקופת משברים בין-לאומיים צופני-רעה. ואז רחיה בני ארצות שונות ואקלימי-תרבות שונים, ויש מהם שכבר הספיקו להתפלג למפלגות שונות בעוד שאפילו לראשית-דעת בהבנה מדינית לא הגיעו. מצב אשר כזה תובע כי מעשה-ההסברה הפנימי ייעשה דרך שיטה ובמחשבה ממלכתית ברורה. הוא לא ייעשה בהצלחה אלא מגובה מיניסטריוני, שיבטיח אותו מגע אינטימי וטבעי עם מעשי הממשלה שהוא תנאי הכרחי להסברתם, ואותה דרגת חשיבות לענין ההסברה שהיא תנאי נחץ ליעילותו ולאמון הציבור בו. בצניעות, שאף היא תנאי ליעילות בתחום זה, בלא להתערב במעשי המפלגות או העתונים, אך מתוך הכרת החובה החינוכית המוטלת על הנהגת עם מתלקט ומתורקם, צריכה המלאכה להיעשות, ויפה שעה אחת קודם.

ב.

בשלהי השנה החמירו גם בעיות העולם המשועשע לשני מחנותיו הגדולים — וממילא גבר הלחץ על ישראל להכריע לכאן או לכאן. יש התובעים ממדינת ישראל לגלות את צבעה ה„אמתי“ — והדבר המשתמע מלשון התביעה הוא כי יש שני צבעים (או דו פרצופים) למדיניות החוץ הישראלית. אחד גלוי ואחד סמוי מן העין שרק דרך כפיה יתכן להעלותו על גבי השטח. אין הללו מעלים על דעתם — או ש„עמדתם המוצהרת“ אינה מרשה להם להעלות על דעתם — כי מדיניות של „אי-הזדהות“ כשמה כן היא: לא ביטראליות, המוותרת מלכתחילה על כל מעשה, ואפילו פיקוח נפש השלום כרוך בו, ועל כל עמדה, מפחד שמא תעורר זו חמתו של אחד הגושים, שוקעת בצדר קנות סבילה, וכולה כאומרת „יקח האופל את שניכם“; ולא השתעבדות שבהזדהות, שגם היא מוותרת על כל עמדה ושיקול-דעת עצמאי ומפקיר דה נשמתה בידי אחד הצדדים מתוך הנחה שמדינה זעירה משולה לשחק-מאזנים, שעל כל פנים אין בו כדי להכריע את הכף, אכן, המשבר הבינ-לאומי שהחמיר הוא עת-מבחן לתבונה עמדתנו ולבגותה. היש בו כדי לערער את הנחות-היסוד למדיניות-החוץ שלנו?

אכן הפינה למדיניותנו — ואבן-הבוחן היחידה לשיבה ואמתה — אלו צרכי חייה של מדינת ישראל: קיבוץ-גלויות ופיתוח הארץ. עצמאות המדינה ושלמותה, שלום העולם, מדיניות-החוץ הישראלית אין לה ציווי אחר זולת שמירת האינטרסים

מעט של העם במיבחן כלכלי חמור, בטחונן העצמי, מידת האמון שהיחיד בעם רוחש למטבע שלו, מידת היותו שיש בכחו לוותר מצרכיו האנוכיים לטובת הכלל — אלה ואלה קובעים במידה מרובה את מידת ההידור והאמון שעולם החוץ רוחש לנו, קובעים במידה מרובה את שיעור האשראי שמוכן הוא להעניק לנו, ובמדי-דתמה אפילו את אומדנו על יציבותנו המדי-נית והצבאית. חסינותו המוסרית של האזרח היא סוד כוחה של מדינה. לפיכך ביצורה של חסינות זו היא חובת המדינה עצמה.

אך לא מנגנון מסועף ויקר לתעמולה פני-מית הוא הדרוש למדינה, אלא זרוע — או שמא נאמר: מוח — להסברת עניני המדינה באופן השווה לכל נפש, שכבה שכבה ורמתה, קבוצה קבוצה ותביעותיה, העתונות הוא, כמובן, הצי-נור הראשי, ואם גם לא היחיד, להסברה זו. אך הנסיבות הנוכחיות נוטלות הרבה מכוחה של העתונות להטיב, ודאי, הרבה פיצולה המפ-רגתי עושה. הרבה שטחיות הגישה עושה, העתו-נות הנאמנה לממשלה „נאמנה“ היא מדי-העתו-נות האופוזיציונית הרסנית היא מדי. אך עוד יותר מיעוץ-הידיעה עושה, „הדעות חפשיות, אך העובדות קדושות“ — מקובל בעתונות המעולה שבמערב, בעתונות שלנו יש שמוחלפת השיטה: קדושת הדעות כרוכה בחופש העובדות... על המדינה למצוא דרך לשינוי-ערכים גם בתחום זה, כדי שתהיה העתונות מוכשרת לחנך את הציבור או לבקר את מעשי הממשלה, ואף להד-ריכה בשעת הצורך — חובה על הממשלה להד-ריך את העתונות תחילה, עליה לפרנסה לא רק בדיעות וגילויי-דעת לאחר מעשה, אלא לפרנסה בעובדות ובציוני-דרך להבנת מדיניותה בשעת-מעשה, במקום שמצוי שפע עובדות בהירות ומבוררות, תיתכן בקורת רצינית — אך לא תקל מלאכתם של מסלפים. מחובת הממשלה היא, מכל מקום, שלא להקל על השיטות ועל הסילוף.

בשעת חירום ומלחמה חובת ההסברה היא ראשית-הכמה לכל הנהגה מדינית, שכן חיוס כוחות הנפש תנאי ליכולת העמידה של אזרחי-מדינה, היש ספק באופיה של השעה שאנו חיים בה? המדינה מוקפת מדינות המסרבות בעקשנות לכרות עמנו ברית-שלום. היא אחוזה בסכר קשיים כלכליים וכספיים חמורים המתחייבים בהכרח מצרכי חייה, מן המשימה הגדולה של קיבוץ-הגלויות, היא יושבת על אם ארחות-עולם

במזרח התיכון, הרקע של עמי ערב המודיענים להשמידנו השמדה מדינית ופסיטית. הסתלקותנו ממדיניות אי-ההזדהות עשויה לעורר את הצד הנפגע בריב-האיתנים לשסות ולסייע את הערר בים בתכונת המלחמה נגדנו. אדישותנו כלפי אר"ם או כלפי הנסיונות לפגוע בסמכותו תקצץ ממילא ביכלתנו לפנות אליו בצר. לפיכך הכרח הוא לנו לבחון כל התגרות-מלחמה לגופה — ואף כל תמרוך-שלום לגופו. הפצצה האטומית כליזיון איום ומסוכן הוא — אך נטיתו של החוק לכופ רצונו על החלש מסוכנת ממנה. עצומת-שלום דבר טוב ונאה הוא — אך אין היא מתישבת יפה עם מעשה-התקפנות הברור בקר-ריאה שבא בסמוך לה. השימוש בפצצה אטומית פסול הוא — והפצצת אנשים, נשים וטף בדרום קוריאה מותרת? כיון שניתנה רשות למשחית, מי יבוא ויפסוק הלכות, לא מה טהור ומה טמא, אלא מה טמא ומה טמא-פחות, מהו פיגול ומה פיגול-הפיגולים?

הוקעת התוקפנות, הגדרת התוקפן, עקירת רוח התוקפנות, אלו כלי-הזיון היחידים שבידי העולם המאורגן. ביזמת ברית-המועצות נתכנסה בלונדון בשנת 1933 ועידה וזו הגדירה את התוקפנות. הגדרה זו ניתנה על ידי ברית-המועצות וכוחה יפה גם היום, ואלו סוגי התוקפנות לפי הגדרה זו: (א) הכרות מלחמה על מדינה אחרת; (ב) פלישת כוחות מזוינים, אף בלא הכרות מלחמה, לטריטוריה של מדינה אחרת; (ג) התקפת חילות יבשה, ים או אוויר, אף בלא הכרות מלחמה, על הטריטוריה, הספינות או המטוסים של מדינה אחרת; (ד) הסגר ימי על תופיה או נמליה של מדינה אחרת; (ה) עזרה לכנופיות מזוינות שקמו בטריטוריה של מדינה אחת ופלשו לטריטוריה של מדינה אחרת, או סירוב, על אף תביעותיה של המדינה הנתקפת, לנקוט בכל האמצעים האפשריים בתחום הטריטוריה המדובר למנוע מן הכנופיות הנזכרות כל עזרה ומגן. עד כאן לשונו של סעיף ב' באותו חוזה לונדון, שעדיין הוא שריר וקיים עד היום. שכן אף אחד מן החתומים עליו לא משך ידו ממנו. ובסעיף ג' של אותו חוזה נאמר, למען דעת: "שום שיקולים מדיניים, צבאיים, כלכליים או אחרים לא ישמשו אמתלה וצידוק לתוקפנות המוגדרת בסעיף ב'". וכדי שלא יהיה מקום גם לצל ספק נתפרשו בתוספת לסעיף ג' מקרים שונים, להדגים מה אינו צריך לשמש אמתלה למלחמת-האזרחים, לתוקפנות, וכך נאמר שם:

האלה, טיפוחם והרחבתם, פיזורו הטריטוריאלי של העם היהודי בשני הגושים; מקומה הגיאר גרפי של מדינת ישראל בקרבת קוי ההצטלבות של שני העולמות; ואי-ההזדהות האידאולוגית והנפשית של מדינת ישראל עם שני המישטרים כאחת, אשר היריבים העיקריים מייצגים אותם — שיקולי-יסוד אלו של מדיניותנו לא נשתנו, שהרי הם נעוצים בעובדות שאין עליהן ערעור. רק הפגיעה מצד אחת המעצמות היריבות באחד משלושת עיקרי קיומנו — עלית היהודים, עצמאות המדינה, שלום העולם — עלולה להזניז אותנו, בעל-כרחנו, מעמדת אי-ההזדהות, ההצטרפות לאחד הגושים יש לה טעם רק לאחר שאפסה כל תקוה לשלום — ולפי שעה אין יסוד מספיק לאבדנה — ולאחר שהסירונו מלבנו כל ספק כי רק בהצטרפנו לאחד המחנות תישמר הווייתנו המדינית מחורבן וזהר תנו הלאומית מטשטש וכליון. כל זמן ששלום-העולם מתקיים, חלילה לנו לכרות — על ידי הזדהות עם הגוש המזרחי — את ענף הקליטה והפיתוח שעליו אנו יושבים, היונק עיקר לחו מאמריקה; או לקצץ חלק הגון מענף העליה על ידי הצטרפותנו אל המערב.

אמת, מעשה התוקפנות בקריאה הטיל צל כבד על הצהרות-השלום של רוסיה — וזעזע הכרתם של רבים אשר המישטר הסובייטי אמנם אינו קרוב ללבם, אך האמן האמינו כי ברית-המועצות, ככל אשר תדוד ותתנדנד ספינת המלחמה הקרה, פניה בכל זאת, לשלום ולא למלחמה. ההיתה איפוא קוריאה בגדר "סטיה", או נסיון לתהות על קנקנו של ארגון האומות המאוחדות — היתפורר או יחזיק מעמד בפני התגרות תוקפנית —, נסיון שממנו אולי תסיק ברית-המועצות מסקנות רציניות על קרפצולתה לעתיד? ודאי שעשויה מדיניותה של ברית-המר עצות מיקשה אחת (כלפי חוץ לפחות). אך למען השלום וסיכוייו הלא מוטב לנו לפעול על-פי היפותיזה שימושית, שגם ברית-המועצות יש לה "מק-ארתור" משלה, וכשם שטרומאן ידע לחסום את הגנרל הריאקציוני בטרם דישו, חזקה על קו השלום והזהירות בברית-המועצות שינצח את הגירוי להרפתקות, שראשיתן כיבושים מהירים ואחריתן אך חורבן.

מדיניות אי-ההזדהות שלנו רתוקה ושלולה בהכרח לביצור אר"ם, להוקעת התוקפנות וביי-דודה, וסוף-סוף, שום מעשה מדיני שלנו אי אפשר שיהיה תלוש מן הרקע של מדינתנו

מאשרת ומעמיקה את הבנתנו לצרכים של אחרים. מדיניותנו אינה מבוססת על הנחות פשטניות. היא רואה את העולם במורכבותו ובשלל גווניו — וגם בונה בהכרח על נזילותם והשתנותם של הגוונים, אפילו במישורים סטאליטאריים. ציוני עמוק הוא עלינו, פרי חזון רביימים ותפיסה ריאליסטית כאחת. לכאורה, „נח“ יותר לאחז בקל ובמקל, לתת יד לצד שמסייע לך יומ־יום ולא לזה שמכביד עליך בכל עת־מצוא ואף טופל עליך עלילות ומסרס את אמת־חייוך. אך לא לנו „הנחות“. עצמאותנו הרוחנית היא הנותנת לנו את האפשרות להודות בפה מלא בצדקת תביעתה של סין הקומוניסטית לנציגות בקהל האומות המאוחדות; היא הנותנת לנו את הזכות להתיצב לימין ארם בצאתו נגד מעשה־התוקפנות הברוד והמסוכן שנעשה בידי מדינת צפון קוריאה; היא שצריכה לתת לנו את הכוח הפנימי לצאת כיום נגד נסיונו של מק־ארתור להפוך את פורמוזה לבסיס התקפה על סין החדשה; והיא אשר תתן לנו עוז לצאת אולי מתר נגד הנסיון להפוך את אלבניה או בולגריה לבסיס התקפה על יוגוסלאוויה החדשה, ודאי, ככל שמחמירה הסכנה, אי אפשר שלא תאפיל עמדתה של מעצמה זו או אחרת כלפי שלום־העולם על שאר כל הבעיות, ובסופו של דבר, אי אפשר שלא תשפיע על עמדתנו, אך כשם שאין אנו דנים את אמריקה כולה על־פי מק־קארתי ומק־ארתור והאנטי־קומוניזם ההיסטורי שלהם, כך אין אנו באים לדון את ברית־המועצות על־פי האקספאנסיוניזם הפורץ ומתגלה במדיניותה. כולנו לומדים מהתפתחות המאורעות ותגובות העולם יומ־יום — ואף וושינגטון ומוסקבה אינן יוצאות מכלל זה — ואף להתפתחות זו עלינו לתרום, במסגרת ארם, את חלקנו.

ג.

כל אדם בישראל יודע בתושי, עֲדֵה־יכן השלום אינו לנו רק אידיאל אנושי החקוק בלבנו, אלא צורך חיים של המדינה, פיתוח הארץ, עליית גליותינו, שלום של המוני היהודים בפזורים, כולם תלויים ודבוקים בקיום השלום. מדיניות החוץ של ישראל, כשהיא נלחמת לשלום־העולם, לא רק כמיהה אנושית אוניברסלית, שימיה כימי האדם, היא מבקשת לשרת — כי על נפשה היא עומדת, לעמידה זו כל הנדחות הדר־צדית תהיה מכשול גדול, אם יש יעוד למדינות כהודו וכישראל — ולכל מישור אשר „לא יכרע ולא ישתחוו“ — הריהו מרידתן בעצם

א. מצבה הפנימי של ארץ, למשל, המיבנה המדיני, הכלכלי או החברתי שלה; טענת ליקויים במינהל שלה; אי־סדרים שנגרמו על ידי שבי־תות, הפיכות או מלחמת־אזרחים.

ב. פעולותיה הבינ־לאומיות של מדינה, למשל: פגיעה או סכנת פגיעה בזכויותיה החמריות או המוסריות או האינטרסים של ארץ זרה או אזרחיה; פגיעה ביהסים דיפלומאטיים או כל־כליים; אמצעי בויקוט כלכלי או כספי; סכסוכים על התחייבויות כלכליות, כספיות ואחרות כלפי ארצות זרות; סכסוכי גבולות שאינם ממין מקרי התוקפנות שנמנו בסעיף ב'.

כל אלה המקרים וכיוצא בהם אין בהם בגדר צידוק להתקפה. חוזה זה, כתבה אותו ברית־המועצות, ראוי לזכרו בימים אלה דוקא — ולהזכירו במזרח ובמערב.

לא סוד הוא כי המישור הסוביטי רחוק מלבנו, על אף עקרונות־היסוד הסוציאליסטיים שהגשים במשקו, וכשלעצמו רואים אנו בו סכנה וניגוד לעצם חזונו ומשאת־נפשו של הסוציאליזם. אך עם זה נתקומם בכל מאודנו לכל מי שיסית למלחמה בברית־המועצות ויהיו לפגוע בשלמות גבולותיה, כשם שנצא נגד כל נסיון סוביטי להרחיב את שלטונה של ברית־המועצות בכוח־הזרוע, מה שאסור למעצמה „קפיטליסטית“ אסור גם למעצמה „סוציאליסטית“, ויותר שהיא סוציאליסטית, יותר הדבר אסור עליה. אין להעלים כי פרשת קוריאה אינה החזיון המדאיג היחיד בהליכות ברית־המועצות, אם להתפשטות אידיאלוגית בלבד מגמת פני רוסיה — מדוע יצא הקצף על עמי יוגוסלאוויה, שהיא קומוניסטית לא פחות מרוסיה?

היו ימים שחשבונו בתמימותנו כי אימ־פריאליזם וסוציאליזם הם, מכל מקום, תרתי דסתרי, סוף־סוף אימ־פריאליזם פירושו, כמדומה, ניצול הארץ החלשה לטובת רווחיהם של החוגים השליטים במדינה החזקה ממנה, והנה למדנו שיתכן גם אימ־פריאליזם „סוציאליסטי“, שאמנם אינו מושך רוחים לכיסים פרטיים, אך כופה על הארץ החלשה מעמד אי־שוויון מסחרי בעל־כרח, כופה עליה יצוא זול ויבוא יקר למען טובתה של המדינה החזקה, והכל בשם הסוציאליזם. יש לקוות אפוא כי מופת התגובה על קוריאה יכבה כל תשוקת הרפתקה וירפה את הלחץ מעל כל אלה שכל חסאם כי „דתי המלך אינם עושים“.

ראייתנו העצמאית, פרי נסיונו ואמת חיינו,

סיר מעלינו, את סיוט המלחמה. אך גם לאחר שייבטח נצחונן של האומות המאוחדות בקוריאה, תעמוד השאלה לפנינו: הנה אמרנו למתקף הרף, גם חסמנו התקדמותו — ועתה מה? עצמאות ישראל ומעמדה הגיאוגרפי של מדינתנו אוסרים עלינו את ההסתגרות בעוגה הצרה של עניינינו המיוחדים. הם כופים עלינו את השיתוף הפעיל במחשבה הקונסטרוקטיבית לתקנת השלום העולמי — ולתקנתה של אסיה ביחוד. הואיל ואין ענין השלום העולמי לנו בגדר ענין אנושי-כללי בלבד, כאשר הוא לגבי גואטמאלה, או כל מדינה הר"ח חוקה ממרכזי העוועים, אלא הוא גוגע לעצם קיומנו ושרידתנו, מן הדין שמשדרה-החוץ שלנו לא יסתפק במיפול בשאלות העולם מניה וביה, כדרך שהן פורצות ועולות לשולחן הדיונים, באר"ם, אלא יבנה לו כלים ללימודן המעמיק של הבעיות, שהיא תנאי קודם לגיבוש שקול של עמדתנו. הובה עלינו להתקין את עצמנו למדיניות פעילה של אי-סגירה ושל כריית אפיקים ונורמים בין קרחוני-הענק. אל יפחידנו תפיסות אפקלוסיביות וצרות-מוחין, ואפילו הן מצוירות ומלוות במיטב הלחץ הנפשי או המדיני והכספי שאפשר ללחוץ עלינו.

הכוח אשר מדינת ישראל חייבת לעמול בהקמתו מתוך שותפות-אמת עם עמי אסיה ואירופה, שעמדתם דומה לעמדתה, צריך להיות בנוי על אי-הזדהות עם הקומוניזם הסובייטי ועם האנטי-קומוניזם האמריקני; עליו להתנגד לכל תוקפנות ותשוקת התפשטות ולשאוף להקמת הבטחון הקולקטיבי המלא במסגרת הארצות המאוחדות; עליו לחתור לניסוח המטרה החיוכית של סוציאליזם מהפכני אמתי, הוא הסוציאליזם של האדם והחברה בניגוד לסוציאליזם של הכת והביורוקרטיה. מדיניות-החוץ של ישראל, בשאבה ממעינות הנסיון הסוציאליסטי שלנו, בכוחה לסייע בהקמת חזית זו במחשבה ובמעשה, חזית אשר גם מוסקבה גם וושינגטון לא תוכלנה למנוע ממנה יראת-כבוד, גם כאן, כבתזות הפנימיות, מוטל עלינו עול כבד של עיון והסברה — הסברת עמדתנו אנו והשקפתנו על צרכי העולם. אם נתחיל במצוה — יקומו לנו ידידים במערב וגם במזרח, האירופי והאסיאתי כאחת. אם יעלה הדבר בידינו, ונתנו חלקנו למאמץ להצלת השלום — ועשינו את המוטל עלינו גם לביצורה של מדינת ישראל בימים הקשים האלה.

שיטוע העולם, בהכרח ריב האיתנים, במגמת הקיטוב שנשתררה בעולם ובפאטאליזם של ההתמודדות מהויבת-המצאות והחורבן שאין ממנו מנוס, והואיל ומדינות כהודו וכישראל, ואחרות כמותן, אין את נפשן להשתתף במסע-צלב נגד הקומוניזם במהדרתו הסוביטית, ואף אין את נפשן לתת יד למסע-חרמש נגד הקפיטליזם במהדרתו האמריקנית, הרי עצם עמידתן בין שני המחנות יש בו כדי להגביר את התקוה כי סופה של הנחת שיתוף-הפעולה בין המעצמות לרשת את הנחת הכרח ההרסנה ההדדי.

לפיכך הכרת הודו בישראל היא תאריך גדול. כי מלבד מה שהיא פותחת פתח ליחסי גומלין מבורכים בתחומים רבים, הרי יש בה משום בסיס לשיתוף-פעולה לשם הצלת שלום-העולם, אף לשיתוף-פעולה זה עם הודו — ובמרוצת הימים, עם היבשת האסיאתית כולה — עמדת אי-הזדהות היא תנאי קודם, הודו, בורמה, ציי-לון — קו התבונה והקידמה שגבר כאן על מסורת הקולוניאליזם במדיניות הבריטית מילט ארצות אלו מהיסחף בזרם הקומוניזם. באינדונזיה ענו ההולנדים אמן בעל-כרחם, אך עדיין חסר העולם האסיאתי הבלתי-קומוניסטי, שהגיע לעצמאות, תוכן חיובי ותכנית ברורה להגשמת שאיפותיו החברתיות. מלחמת-העולם השנייה חיזקה את הקפיטליזם האמריקני, וחזיון יוצא-דופן זה במסע העולם שמאלה מביא רבים ממנהיגי אמריקה לידי נסיון-התעוועים להתאים את התרחקות העולם ומלואו לחזיון יוצא-דופן זה. אין הם תופסים כי הקומוניזם האסיאתי אינו דוקא פרי תעמולה של מוסקבה, אלא פרי צורך ממשי מאד של עמי אסיה ופרי קוצר-ידו של המערב להיפרד ממסורת ניצול קולוניאלית ומונופוליסטית ולהורות דרך חיים חדשה להמונים האסיאתים הנחשלים. הקפיטליזם האמריקני אין לו להציע דבר לעמי אסיה זולת מיצרנים ומכונות שאין ידם משגת לקנותם. הקומוניזם יביא להם, קודם כל, תיקונים ושיפורים שגם תיכנון בורגני מתקדם היה מגשימם, אך עם זה יבקש לרתום במרכבת האינטרסים של המדיניות הרוסית, רק הסוציאליזם המיוסד על העלאת האדם וחירותו ועל צרכיה הלאומיים של כל ארץ, יוכל לגאול את החברה האסיאתית משעבודה וגם למנוע כניסתה לבית-עבדים חדש.

התנגדותן של מרבית האומות המאוחדות למעשה-התוקפנות המפורש בקוריאה היא מעשה כביר, שהצלתו יש בה כדי להרחיק, ואולי לה-